

Zevkli Rezalet: Olgu Ülkenciler'in Son Kişisel Sergisi Üzerine

Demokrat Diktatör, Muhafazakâr Liberal,
Zevkli Rezalet: Olgu Ülkenciler'in Son Kişisel Sergisi Üzerine

2013 Mayıs sonundan itibaren kültürel, sosyal, siyasal, ekonomik ve sanatsal bir sürü ezberi bozan Taksim Gezi Parkı Direnişi'nin getirdikleri, 13. Uluslararası İstanbul Bienali'nin öncesi, açılışı ve sonrasının yarattığı atmosfer ve Eylül ayı itibarıyla sanat sezonunun başlamasıyla birlikte İstanbul hız bir gündeme sahne oldu.

Zevkli Rezalet: Olgu Ülkenciler'in Son Kişisel Sergisi Üzerine

C.A.M. Galeri küratörlüğünü Emre Zeytinoğlu'nun yaptığı "Bunu Ben de Yaparım" karma sergisinin ardından, bienal kapanmadan Olgu Ülkenciler'in "Zevkli Rezalet" sergisine ev sahipliği yaparak, bienalin açık kaldığı zamanı iki sergiyle kesmiş oldu. Bir önceki sergisi "Das Fenomen" in sergi yazısını kaleme aldığım, özellikle grafik tasarım ve semboller üretimi üzerinden hareket ederek kendine özgü bir dil geliştiren Ülkenciler, bu kez farklı bir görsellik üreterek, tabiri caizse, Haziran ayından bu yana ortaya çıkan bir sürü çelişkili durumun vahameti üzerinden bu tarz bir isimlendirmeye gitmiş. Böylece, 3 Ekim'de açılışı yapılan "Zevkli Rezalet" sergisine yakından bakabiliriz.

Öncelikle, sergide yer alan çalışmaların genelde bütününde ve özelde çalışmaların detaylarında saklı olan "bezeme" obsesyonunun, serginin konseptini ele verdiğini rahatlıkla ileri sürebiliriz – Elbette C.A.M. Galeri'nin vitrininde yer alan ve Murat Durusoy'un çektiği Olgu Ülkenciler'in Marie Antoinette kılığında görüldüğü fotoğraflar, bu ele verme durumunun öncesinde sergi içeriğine dair ipuçlarını fazlasıyla vermekte. "Zevkli Rezalet" adlandırmasıyla oksimoronik bir başlık üreten sanatçı, böylece Volkan Aslan'ın 2011 yılında Ateşin Düştüğü Yer Sergisi'nde duvara spreyle boyayla yazdığı "Kahrolsun İnsan Hakları" yazısı ya da CANAN'ın aynı sergiden "Kaç Kurban Daha?" afişleri gibi bir isimlendirme stratejisinden hareket ediyor – Karşılaştırmak için, örneğin sanatçının bir önceki sergisinin "Das Fenomen" adını taşıdığını tekrar hatırlayalım.

Ülkenciler, dünyanın ve Türkiye'nin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel olarak içinden geçtiği dönemi, tarihin Barok ve Rokoko dönemleriyle bir analogi kurarak anlamlandırmaya çalışıyor. Bir yanda yakın dönem sanat tarihine ya da aktüel sanat gündemine baktığımızda, sanatın görünür kılma ve farkındalık yaratma söylemi ve amacıyla yola koyularak, minörlükleri, dışlanmış olanları, hülasa toplumun "mutlak ötekilerini" konu ve sorun edinerek işlev görmesine şahit olmaktadır. Ama öte yandan kitle kültürünün manipüle edilmesi yoluyla muktedirlerin dilini meşrulaştıran direk ve duygusal angajmana sahip işlerle, sanat bir tür propaganda rolü de oynayabilir – sanatçılar ve destekçileri bunun farkında olmasalar dahi. Sanata fazlasıyla para yatırıldığı, sanatın halktan ve deneyellikten tamamen koparak, bir tür formüllerle işlediği bu dönemlerde, sanat fazlasıyla yozlaşabilir – Bu biçimden ziyade, bir ideoloji ve "konu" eleştirisidir. Burjuvazinin bu dramatisasyonundan fazlasıyla hoşlandığını belirtmeye gerek yok; zafer, güç ve kontrolün elde tutulması ve bunun sürekli dikte ettirilerek, görselleştirilmesi bu tarz biçimlerle sağlanabilir. İşte o zaman mimarinin neden siyasal olarak etkin bir biçimde kullanılmaya çalışıldığını görebiliriz. İktidarların büyük ölçekli, geniş portallere, uzun merdivenlere ve geniş odalara sahip saray, ibadethane gibi yapılara maksimum hassasiyet göstermesinin nedenleri arasında bu da yer alır.

Gücün ve otoritenin detaylarıyla ve abartıyla verilmesi ve böylece ulusal ve dinsel zaferleri cisimleştirme arzusu tüm muktedirlerin düşünce yapısında bulunur – Türkiye özelinde aktüel iktidarın kendisini eksik gördüğü ve tamamlamadığını düşündüğü iki alanın kaldığı ileri sürebiliriz: Mimari ve sanat. Sergideki çalışmalara dönerek bu temaya nasıl işlerlik kazandırıldığına göz atabiliriz. Sergide Olgu Ülkenciler'in 20'ye yakın çeşitli ölçülerde çalışması yer alıyor. Bunların içinde ayrıca sanatçının Ashi Narin'le düet gerçekleştirdikleri 7 parçadan oluşan bir dijital baskı çalışma da bulunuyor. Katalogda yer almayan bu çalışmalar, siyah-beyaz renkte çok yakından çekilmiş midye fotoğraflarını içeriyor.

Ülkenciler'in "Otoportre" çalışmasında yüz kısmında bir vajina imgesinin üzerine üşüşen kuşlar, imgenin bir memesinde altın varak ve diğerinde kargaların yer almasıyla son dönemde fazlasıyla sorun haline getirilen "kadın bedeni" konusunu, sanatçının kişiselliği üzerinden görselleştiriyor. Yapıtın sol kenarındaki mor leke feminizmi refere ettiği kadar, kraliyet ve dindarlığın imalarını da içeriyor. Aynı sembolizmi farklı bir tema altında "Düşüş" isimli çalışmada da gözlemleyebilirsiniz. "Ormanda", "Çıplak Kral Serisi", "Ben Kör Değilim" ve "Labirent" çalışmaları, içerdikleri bezemeler ve kraliyet ailelerinin flamalarındaki güç sembolü olan aslanlar, kartallar gibi hayvan imgeleriyle Ülkenciler'in sergi konseptini dışa vuran yapıya sahip. Bunların dışında "Karanlık Orman", "Çıplak Kral Serisi", "Ormanda" ve "Kara Süt" çalışmalar da, müktedir karanlığı ve onların sembolize ettiği dünyayı vurgulayan yapıda ele alınmış.

Serginin katalog tasarımı, aynı zamanda poster olarak kullanılabilir biçimde tasarlanmış ki bir önceki sergisi "Das Fenomen"de aynı tasarıma sahipti. Sergiyi aydınlatıcı metin ise Emre Zeytinoğlu'na ait. Ülkenciler'in resim dilini ağırlıklı olarak "kitsch" kavramı üzerinden okuyan Zeytinoğlu'nun metni, sergiye gezerken izleyiciye farklı bir ışık sağlıyor. Lakin "kadın bedeni", "ironi", "mizah" ve "oyun" kavramlarının es geçilmesi ya da yeterince bu yöntemlere ve temalara değinilmemesi, sergiye dair okumayı eksik bırakıyor – Tabii bir katalog metninin tamamen kapsayıcı olması gerektiğini iddia etmek de bir o kadar zor.

Ülkenciler'in altın varaklar, barok süslemeler ve aslan başlarını sıklıkla kullanması, belki de metafora fazlasıyla gerek kalmaksızın lokal ya da evrensel olarak ulusal ve ümmetçi politikaların cisimleşen yaşam bakışlarının mizahi, oyunsu ama fazlasıyla ironik bir analizini içeriyor. Tüm düşünsel ve biçimsel rahatsız ediciliğiyle bir isyan dili bu. Türkiye uzunca bir süredir bu dili unutmuştu. Haziran ayından bu yana ise bu dil tam olarak öğrenilmese bile – öğrenmek için taraf olmak gerekir çünkü -, fazlasıyla bu dilin farkında olundu. Umberto Eco'nun "açık yapıt" okumaları savına fazlasıyla uygun olan "Zevkli Rezalet" sergisini, bir de bu düşünceler ekseninde gezmek olası. Tabii son söz elbette her zamanki gibi izleyicide.